

Selvitys tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen vuodelta 2022

Selvitykset arviointikertomuksen kysymyksiin ja havaintoihin.

Rantasalmen kunnanvaltuusto on käsitellyt 19.06.2023 § 38 tarkastuslautakunnan antaman arviointikertomuksen vuodelta 2022. Kunnanhallitus on edellyttänyt 26.06.2023 § 170 arviointikertomuksen tummennetuista kohdista tarpeellisia selvityksiä toimialoilta syyskuun 2023 loppuun mennessä.

Sisällysluettelo

3.2. Strategian toteutuminen kunnassa	2
3.3. Toiminnalliset tavoitteet	3
3.3.3. Hankkeet.....	4
3.3.4. Kirjastotoimi	5
3.3.5. Kulttuuritoimi.....	5
3.3.6. Tekniset palvelut.....	5
3.5. Investoinnit.....	6
3.6. Henkilöstö.....	6

Tarkastuslautakunnan pyytämät selvitykset kohdittain

Tämän arviointikertomuksen johdosta annettavan selvityksen rakenne ja otsikointi mukaillee arviointikertomuksen etenemisjärjestystä. Otsikon alla on esitetty suorana sitaattina arviointikertomuksessa esitetty kysymys tai kommentti kursiivilla korostettuna. Vastaukset on kirjattu heti kysymysten alapuolelle.

3.2. Strategian toteutuminen kunnassa

”Tarkastuslautakunta edelleen toivoo toimintakertomukselle jatkossa selkeämpää selostusta siitä, miten strategiaa on tilikaudella toteutettu ja miltä osin se on toteutunut tai ei ole toteutunut. Tämä ei toteutunut riittävällä tavalla vuonna 2022.”

Vastaus: Strategian toteutuma on erillisenä asiakirjana tilinpäätöskäsittelyyn valtuustolle. Rantasalmen kunnanvaltuusto on käsitellyt vuoden 2022 strategian toteutumisen 19.06.2023 (43§). Esitystavassa on ollut tavoitteena antaa kokonaisvaltainen kuva kuntastrategian toimeenpanon vaikutuksista.

”Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan talouden seurantajärjestelmä on ajantasainen ja raportointi toimielimille toteutuu riittävässä laajuudessa.”

Vastaus: Ajantasainen talouden seuranta ja raportointi ovat keskeisiä päätöksenteon työkaluja, mitkä auttavat organisaatiota toimimaan ja reagoimaan muutoksiin ja saavuttamaan asetetut tavoitteet.

Kunnanhallitus antanut hallintokunnille kunnanvaltuuston (20.12.2021 § 97) vuodelle 2022 hyväksymän talousarvion toimeenpano-ohjeen, jossa edellytetään kunnanhallituksen päätöksen 4.9.2017 § 227 mukaisesti: talouden raportointi lautakunnalle ja kunnanhallitukselle tapahtuu kirjanpitojärjestelmästä saatavan viimeisimmän ajan tasalla olevan tiedon mukaisesti. Lisäksi toimialat ovat velvollisia omatoimisesti seuraamaan kuukausittain talouden sekä toiminnan toteutumista ja raportoimaan merkittävät poikkeamat kunnanhallitukselle välittömästi, kun poikkeama on havaittu. Lisäksi talousarviossa nimetyn vastuuhenkilön tulee huolehtia talousarvion toteutumisen seurannasta ja raportoinnista käyttösuunnitelma- ja sitovuustasolla. Toteutumisen kuukausitasoraportointi käsitellään johtoryhmässä. Toimialoilla on toimittu toimeenpano-ohjeen mukaisesti.

”Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan kunta on kartoittanut riskejä monipuolisesti ja varautunut niihin pääosin hyvin.”

Vastaus: Riskienhallinta on luonteeltaan jatkuvasti kehitettävää ja laajenevaa toimintaa. Riskienhallinta ja riskeihin varautuminen tulee olla osa organisaation jokapäiväistä toimintaa. Kunta pyrkii parempaan riskitietoisuuteen, tehokkaampaan riskienhallintaan, parempaan päätöksentekotietoon ja organisaation kykyyn sopeutua muuttuviin olosuhteisiin hyödyntämällä Granite-riskienhallintaohjelmistoa henkilöstön riskienhallinnassa. Kuluvana vuonna kunnanvaltuusto on vahvistanut sisäistä valvontaa ja riskien hallintaa koskevan ohjeen 13.3.2023.

”Tarkastuslautakunta edellyttää jatkossa, että eläinlääkäripalveluiden saatavuuden arvioimiseksi asetetaan konkreettisia tavoitteita ja mittareita tavoitteiden toteuman seuraamiseksi.”

Vastaus: Kunnan tehtävänä on eläinlääkintähuoltolain nojalla huolehtia eläinlääkäripalvelujen ja elintarvikkeiden turvallisuuden valvonnan järjestämisestä alueellaan. Vuonna 2022 eläinlääkintää ja sen lakisäätteisiä tehtäviä hoiti Sosterin ympäristöterveydenhuolto.

Eläinlääkinnän ja koko ympäristöterveydenhuollon tuottamisen järjestelyt muuttuivat vuoden 2022 jälkeen hyvinvointialueuudistuksen myötä ja Rantasalmelle ympäristöterveydenhuollon palvelut eli terveysturvallisuuden ja eläinlääkinnän palvelut tuottaa 1.1.2023 alkaen isäntäkuntamallilla Savonlinnan kaupunki.

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaan järjestäjä vastaa yleisen edun kannalta välttämättömien eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä alueellaan (järjestämisvastuu). Järjestämisvastuu sisältää siis peruseläinlääkäripalveluiden tuottamisen alueen tuotanto-, harraste- ja lemmikkieläimille arkisin sekä kiireellisissä tapauksissa myös päivystysaikaan. Lisäksi tehtäviin kuuluu hyvinvointitarkastukset, eläinsuojeluvalvonta, eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotantovalvonta, eläintautivalvonta ja -vastustus, eläinten tuontiin ja vientiin liittyvät tarkastukset ja todistukset sekä eläimistä saataviin sivutuotteisiin liittyvä valvonta.

Tavoitteita ja mittareita pohtiessa on syytä huomioida koko ympäristöterveydenhuollon laaja konteksti terveysturvallisuuden varmistamisen näkökulmasta. Koska eläinlääkinnässä kuntalaskutus perustuu suoritemaksuihin, voidaan eläinlääkinnässä mitattavana konkreettisenä asiana käyttää ainakin ensivaiheessa tehtyjä hyöty- ja pieneläinsuoritteita. Määrät tarkentuvat ympäristöterveydenhuollon talousarvion laadinnan yhteydessä ja perustuvat aiempien vuosien suoritemääriin.

3.3. Toiminnalliset tavoitteet

”Talousarviossa on asetettu runsaasti tavoitteita tulosalueille ja tulosityksiköille, Tilinpäätöksessä asetettujen tavoitteiden toteutumaa on selostettu tiivistetysti. Toimintojen laajuutta ilmaisevia suoritettietoja olisi syytä lisätä, sillä suoritettiedot avaisivat toimintojen sisältöä lukijalle paremmin kuin pelkkä sanallinen kuvaus. Hallituksen mukaan suoritettiedot otetaan huomioon seuraavissa talousarviossa (2024), koska ohjeet vuodelle 2023 on jo hyväksytty.”

Vastaus: Sanalliset toteumat on laadittu ja esitetty kunnanhallitukselta saadun ohjeistuksen mukaan. Talousarvion laadintavaiheessa kiinnitetään huomiota mittarien ja suoritettietojen mahdollisimman tarkoituksenmukaiseen asetantaan ja kuvaamiseen. Sanallisiin toteumakuvauksiin on avattu mm. lupamääriä, katselmuksia ja muita toteutuneita määreitä. Talousarvion laadintavaiheessa kiinnitetään lisähuomiota suoritettietojen tarkentamiseen ja niiden esitystavan selkeyteen.

”Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kunnan tulee jatkossakin lisätä panostusta kunnan elinvoiman kasvattamiseen, erityisesti koronan vuoksi toteutumattomien tavoitteiden osalta. Elinvoiman kehittämiseen tulee varata riittävät resurssit.”

Vastaus: Elinvoimaohjelman valmistelutyö aloitettiin 17.3.2022 Elinvoimatoimikunnan kokouksessa. Tuolloin käsiteltiin Rantasalmen elinvoiman kehityspotentiaalia konsulttiyhtiö WSP Finland Oy:n tekemän analyysin pohjalta. Keskeisessä osassa analyysia oli kunnan profiilin ja näkyvyyden kasvattaminen. Tämän johdosta Elinvoimatoimikunta päätti 13.4.2022 kunnan markkinointisuunnitelman kilpailuttamisesta. Rantasalmen kunnan markkinointisuunnitelma valmistui loppuvuodesta 2022. Tausta-aineistona elinvoimaohjelmaa laadittaessa on käytetty seuraavia julkaisuja. Rantasalmen kunnan potentiaalianalyysi (WSP Finland Oy), Pienten kuntien strategiat ja luovat ratkaisut (Kunnallisanalan kehittämisyhtiö KAKS),

Yrittäjäystävällinen kunta on elinvoimainen kunta (Vilma Kröger Valmennus- ja konsultointipalvelut Musta Helmi).

Rantasalmen kunnan elinvoimaohjelmaa on käsitelty kuudessa Elinvoimatoimikunnan kokouksessa, ja elinvoimaohjelman eri kehitysversiot ovat kiertäneet kommenttikierroksilla toimikunnan jäsenillä. Kommentointimahdollisuus ohjelmaa on ollut myös Rantasalmen Yrittäjien paikallisyhdistyksellä. Ohjelman työstämisen päävastuussa ovat olleet kunnanjohtaja Rainer Leskinen ja yrityskoordinaattori Antero Peiponen. Elinvoimatyötä ja sen edellytyksiä vahvistetaan kunnan toimintaa ja organisaatiota kehitettäessä.

”Työllisyystilanne kohentui edelleen.”

Vastaus: Työllisyyden myönteinen kehittyminen vaikuttaa positiivisesti kuntalaisten kokemaan elämänlaatuun, kunnan talouteen ja alueen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2021 ja 2022 työllisyyskatsauksia verrattaessa Rantasalmella työttömien työhakijoiden osuus-% työvoimasta on vähentynyt eli kunnan työttömyysprosentti on pienentynyt vuodesta 2021. Työttömyysprosentti on vuonna 2021 ollut ollut 12,6 % ja 8,1 % välillä ja vuonna 2022 10,2 % ja 7 % välillä. Työllisyystilanteen paraneminen on usean tekijän summa.

3.3.3. Hankkeet

”Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan erilaisten hankkeiden mahdollisuuksien selvittämiseen tulee edelleen kiinnittää huomiota. Tarkastuslautakunta kysyy, tullaanko 2022 vuodelle asetettuihin toiminnallisiin tavoitteisiin vastaamaan vuoden 2023 aikana? Lisäksi tarkastuslautakunta kysyy, onko kunnalla järjestelmällistä tapaa selvittää erilaisia hankkeisiin osallistumismahdollisuuksia? Hanketoiminnan järjestämiseen tulee varata riittävät resurssit.”

Vastaus: Hankkeiden vastuujako on kirjattu selkeämmin hallintosääntöön ja erillistä hankeorganisaatiota ei ole rakennettu. Kukin toimiala vastaa omista hankkeistaan ja arvioi valmistelun yhteydessä, kuinka ne vastaavat kuntastrategian toteuttamiseen. Ulkopuolelta tarjottuihin hankkeisiin osallistuminen harkitaan kunkin hankkeen osalta erikseen. Resurssin lisääminen hanketyöhön ei tämänhetkisen taloustilanteen näkyvässä ole ollut mahdollista.

Elinkeinoelämän hankkeisiin kunta osallistuu pääsääntöisesti aluetoimijoiden kanssa yhteisesti (ympäristökunnat, SSM Oy, Miksei Mikkeli, Savonlinnan hankekehitys Oy, ProAgria Etelä-Savo). Muutamia hankkeita on myös siten, että kunta on hakenut hanketta ja on ollut myös ohjaavassa roolissa. Selvityshankkeessa (yhdyssreitti Rantasalmen keskustasta Porosalmen matkailualueelle) resurssi tuli hankerahoituksen kautta (konsultti) ja yritysryhmähankkeessa resurssi tuli kunnan Elinvoima-yksiköstä, jonka työtunneista tulee korvaus kunnalle hankerahoituksesta. Molemmissa on kuitenkin myös pieni kunnan omarahoitusosuus. Hanke- ja projektitoimintaa kehitetään osana kunnan kokonaiskehittämistä vaikuttavuuden ja resurssien hyödyntämisen lisäämiseksi.

3.3.4. Kirjastotoimi

”Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoitteita voisi tarkentaa tai lisätä esimerkiksi käyntikertoihin tai tapahtumiin liittyen.”

Vastaus: Kirjastolla on käytössään talousarvion toiminnan tavoitteiden lisäksi oma toimintasuunnitelma. Nykyinen toimintasuunnitelma ajoittuu vuosille 2023–2025. Kuntastrategiaan ja asiakaskyselyyn pohjautuvan suunnitelman tarkoituksena on terävöittää kirjaston toiminnan tavoitteita ja edistää kehittymistä. Toimintasuunnitelma on kaikkien luettavissa kunnan kotisivuilla. Kirjaston toiminnan kirjatut tavoitteet perustuvat kirjastolakiin. Tällä on haluttu noudattaa ennen kaikkea kirjastotoiminnan lainmukaisuutta, ja lisäksi nämä ovat tavoitteita, jotka pystytään osoittamaan konkreettisina tunnuslukuina. Toiminnan tavoitteiden tarkentaminen ennalta asetettuina lukuina on jatkossa mahdollista, mutta ei ehkä kovin tarkoituksenmukaista. On vaikea suunnitella ja arvioida etukäteen esimerkiksi kuinka paljon asiakkaat käyvät kirjastossa tai kuinka moni asiakas tarvitsee digitukea. Tarkkoja arvioita ja tavoitteita voi toki asettaa edellisvuoden lukujen perusteella, jos näin edellytetään.

3.3.5. Kulttuuritoimi

”Tarkastuslautakunta haluaa painottaa kulttuuritoimen tärkeyttä kuntalaisten viihtyvyyteen. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kulttuuritoimen edistämiseen tehdään konkreettisia toimenpiteitä ja tavoitteet edistävät kuntastrategian mukaista tarkoitusta.”

Vastaus: Kulttuuritoiminta rikastuttaa kuntalaisten elämää monin eri tavoin ja vaikuttaa myönteisesti heidän suhteeseensa elinympäristöön. Kulttuuritoiminta vaikuttaa positiivisesti kunnan elinvoimaisuuteen ja vetovoimaan. Kunnanvaltuusto asettaa kunnan toiminnalle vuosittaisen talousarvion ja sen mahdollistamat tavoitteet ja resurssit myös kulttuuritoimen osalle. Talousarviossa huomioidaan kunnan voimassa oleva kulttuuristrategia ja sille asetetut tavoitteet. Kulttuuristrategia antaa suuntaviivat kunnan kulttuuritoiminnan sisältöihin ja painotuksiin.

3.3.6. Tekniset palvelut

”Tarkastuslautakunta esittää huolensa teknisen palvelun ostopalveluiden laadun ja saatavuuden varmistamiseen.”

Vastaus: Teknisten palveluiden hankintasopimus tehdään vuosittain, jossa tarkennetaan palveluiden tarve ja niiden laatuvaatimukset ja seuranta. Seuranta varten on käytössä Buildercom-kiinteistöhuoltojärjestelmä, jonka kautta toimintaa seurataan erityisesti kiinteistöpalvelujen osalta. Laadun ja saatavuuden osalta palvelutuottajan kanssa tehdään jatkuvaa yhteistyötä, annetaan palautetta ja kehitetään toimintaa. Rekrytointi palvelutarjoajalla on tietyissä tehtävissä ollut haasteellista, joka on aiheuttanut hetkellistä vajaamiehitystä.

3.5. Investoinnit

”Tarkastuslautakunta esittää huolensa, että investointien toteuma on jäänyt alhaiseksi ja investointivelka on siirtynyt tuleville vuosille. Investointien suunnitteluun ja budjettien realistisuuteen suunnitteluvaiheessa tulee kiinnittää jatkossa erityistä huomiota.”

Vastaus: Toteutumatta jääneet investoinnit ovat pääasiassa olleet kohteita, joiden toteuttamatta jättämiselle on perustellut päätökset mm. terveyskeskuksen peruskorjaus korona-aikana ja paloaseman toteutustavan päätetty muutos. Investointien suunnitteluun ja toteutukseen on saatu viime vuosina kehitettyä toimintatapa, joka jatkossa tukee investointien hallittua toteutusta: Suunnitteluun on annettu sille kuuluva aika ja kustannusarviot teetetään ammattilaislaskijoilla. Tämän jälkeen investointikohteen toteutukselle varataan riittävä aikaresurssi. Myös hankintojen kilpailutusprosessia on selkeytetty.

Rakennushankkeiden rajut ennakoimattomat kustannusten muutokset ovat viime aikoina asettaneet suuren haasteen budjetointiin ja toteutukseen. Ennakoimattomuus on liittynyt ennen kaikkea vuonna 2022 alkaneeseen Venäjä ja Ukrainan sodan aiheuttamiin kerrannaisvaikutuksiin.

3.6. Henkilöstö

”Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnalla on riittävät vetovoimatekijät osaavan henkilöstön saatavuuden varmistamiseksi. Tarkastuslautakunta esittää huolensa henkilöstön jaksamisesta ja pitää tärkeänä, että kunnalla on riittävät henkilöstöresurssit käytössä.”

Vastaus: Tarkastuslautakunnan huoli on aiheellinen ja henkilöstön määrä on vähentynyt vuosi vuodelta samaan aikaan kun on tapahtunut runsaasti kuntia velvoittavia sääntelyn muutoksia (esimerkiksi sivistystoimessa oppivelvollisuuslain uudistus), jotka ovat lisänneet viranomaistehtäviä ja kunnan vastuita. Rantasalmen kunta kilpailee osaavasta ja motivoituneesta työvoimasta muiden tietotyötä tekevien organisaatioiden kanssa ja onnistuneet rekrytoinnit vaativat työnantajakuvan ja houkuttelevuuden toimenpiteitä kuten kuntasektorilla yleensä. Kunnan henkilöstöresursseja arvioidaan osana päivittäisjohtamista.